

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Філософський факультет

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія і методологія науки

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) PhD

Спеціальність – усі спеціальності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Форма навчання – денна, заочна

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 9 від “25” червня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література
10. Програмові вимоги

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія і методологія науки
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Викладач (-і)	Дойчик Максим Вікторович
Контактний телефон викладача	0955702451
E-mail викладача	maksym.doichyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	лекції, семінарські заняття
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	понеділок 16.35 – 19.25
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Філософія і методологія науки» передбачає розгляд основних філософсько-світоглядних проблем і тенденцій розвитку науки, критичне осмислення подій та явищ наукового життя, використання філософської рефлексії для формування власної світоглядної позиції, системного наукового світогляду та загального культурного світогляду. «Філософія і методологія науки» читається аспірантам першого курсу усіх спеціальностей університету і покликана допомогти зрозуміти значення функцій, методологічних можливостей науки, зрозуміти роль науки як культурного феномену та соціального інституту, роль наукових революцій у соціокультурному процесі. Важливою є орієнтація на формування у здобувачів наукового ступеня «доктора філософії» культури наукового мислення, розуміння основних напрямків розвитку філософії науки як галузі філософського знання, вивчення основних тенденцій розвитку сучасної науки, основ академічної культури, етичної складової наукової діяльності вченого-дослідника тощо. Їхнє знання та розуміння породжує вміння окреслювати дослідницьке поле, методологію власного наукового дослідження, а також давати фахову оцінку явищам і подіям наукового життя, соціокультурному процесу. Вагоме місце також займає формування комунікативних навичок і творчих здібностей, важливих для обґрунтування гіпотез і ефективного позиціонування власних наукових здобутків.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: пояснити аспірантам місце і роль філософії у контексті формування наукового знання, розкрити особливості наукового пізнання та можливостей застосування у ньому філософської методології, ознайомити з найбільш значущими світоглядними ідеями на всіх етапах цивілізаційного розвитку, які визначали характер розвитку науки.</p> <p>Завдання: розкрити предмет і завдання філософії і методології науки, ознайомити з особливостями її історичного розвитку, експлікувати найважливіші наукові ідеї представників античної, середньовічної, ренесансної, новочасної та сучасної філософії, з'ясувати найважливіші методологічні принципи філософського осмислення буття, людини, свідомості, пізнання, методу, суспільства, культури, сформувати системний науковий світогляд, вдосконалити навички наукового пошуку, застосування філософських, загальнонаукових методів під час виконання науково-дослідних завдань за темою дисертації.</p>	

4. Компетентності

4.1. Загальні компетентності:

- здатність критично осмислювати події та явища наукового життя, використовувати філософську рефлексію для формування власної світоглядної позиції, системного наукового світогляду та загального культурного світогляду;
- здатність формувати дослідницьке поле власного оригінального наукового дослідження у відповідності до сучасної парадигми наукового знання;
- здатність виявляти евристичні можливості та межі наукової методології та використовувати релевантний дослідницький інструментарій;
- здатність аналізувати інформацію подану в різних наукових джерелах, формувати на їхньому тлі власну дослідницьку позицію та професійно вести наукову дискусію;
- здатність дотримуватися професійної етики, принципів академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічної діяльності.

4.2. Фахові компетентності:

- розуміння змісту найважливіших філософсько-світоглядних проблем;
- розуміння особливостей наукового пізнання у порівнянні з іншими видами пізнання;
- розуміння функцій науки, її ролі як культурного феномену та соціального інституту, ролі наукових революцій у соціокультурному процесі;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз особливостей наукових поглядів мислителів різних історичних періодів;
- здатність самостійно досліджувати теоретичні та прикладні проблеми філософії і методології науки та узагальнювати їх в межах власного фахового зацікавлення;
- здатність оперувати найважливішими принципами та методами наукового пізнання;
- здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в галузі наукових досліджень;
- здатність, критично переосмислюючи стереотипи, глибоко й всебічно висвітлювати основні питання наукового пізнання, формулювати й аргументовано захищати власну думку щодо змісту дискусійних положень, проявляючи толерантність до поглядів інших людей на ці проблеми, спрямувати набуті знання з філософії і методології науки на вироблення методологічних засад своєї особистої гуманітарної і фахової підготовки.

5. Результати навчання

Вивчення «Філософії і методології науки» забезпечує такі **програмні результати навчання**:

- знати зміст найважливіших філософсько-світоглядних проблем, основні етапи розвитку науки, усвідомлювати її роль як культурного феномену та соціального інституту, використовувати філософську рефлексію для формування власної світоглядної позиції;
- критично сприймати та аналізувати існуючі думки й ідеї, формулювати власні гіпотези, шукати шляхи розв'язання наукових проблеми;
- виявляти основні тенденції розвитку науки й наукових досліджень у сучасному світі, оцінювати актуальність запланованих досліджень, використовувати філософсько-світоглядні здобутки минулого для осмислення наукових проблем сьогодення;
- дотримуватися при формуванні дослідницького поля власного оригінального наукового дослідження засадничих принципів логіки наукового пізнання, використовувати релевантну дослідницьку методологію;
- вести наукову дискусію та аргументовано відстоювати власну наукову позицію у різних комунікативних ситуаціях і зацікавлювати результатами власного

дослідження; - добросовісно виконувати наукові завдання та застосовувати навички академічної добросовісності та академічної культури у професійній науково-педагогічній діяльності.					
6. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			20		
семінарські			10		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
1	усі	1	Н		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літера- тура	Завдання, год	Вага оцінок за сем. занят.	Термін виконання
Тема 1. Філософія і методологія науки: основне коло проблем. 1. Філософія як теоретична основа світогляду. 2. Співвідношення філософії та науки. Особливості наукового пізнання в порівнянні з міфологічним, релігійним, філософським, мистецьким, повсякденним. 3. Основні функції науки.	Лекція, групова робота, семінарське заняття, самостійна робота	3-9	Групове обговорення, індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертації, тестування, опрацювання рекомендованої літератури. 6 год. (4 год. лекцій, 2 год. сем.)	5	Вересень 2020 р. (згідно з електронним розкладом)
Тема 2. Основні етапи розвитку науки. 1. Періодизація становлення наукових знань. 2. Загальна характеристика східної «протонауки». 3. Формування наукових знань у період Античності. 4. Особливості розвитку наукової думки в Європі за доби Середньовіччя. 5. Відродження та Реформація як ідеологічна передумова розвитку	Лекція, групова робота, семінарське заняття, самостійна робота	3-10	Групове обговорення, індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертації, тестування, опрацювання рекомендованої літератури. 8 год. (6 год. лекцій, 4 год. сем.)	15	Жовтень 2020 р. (згідно з електронним розкладом)

<p>науки Модерну. 6. Становлення класичної науки Нового часу. 7. Виникнення та особливості розвитку філософії науки в XIX-XX ст. Некласична парадигма мислення. 8. Специфіка постнекласичної науки.</p>					
<p>Тема 3. Гносеологія та проблеми наукового пошуку. 1. Поняття «пізнання» та його види. 2. Чуттєве і раціональне у пізнанні. 3. Поняття «знання». Види знання. 4. Проблема істини у пізнанні. 5. Структура наукового пізнання. Основні форми теоретичного рівня наукового пізнання. 6. Методи і прийоми наукового дослідження.</p>	<p>Лекція, групова робота, семінарське заняття, самостійна робота</p>	<p>3-10</p>	<p>Групове обговорення, індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертації, тестування, опрацювання рекомендованої літератури. 6 год. (4 год. лекцій, 2 год. сем.)</p>	<p>5</p>	<p>Листопад 2020 р. (згідно з електронним розкладом)</p>
<p>Тема 4. Наука як рушійна сила сучасного прогресу. Етика науки. 1. Поняття «прогрес» та «науково-технічний прогрес». 2. Сутність поняття «наукова революція». 3. НТР та її соціальні наслідки. Поняття «глобальні проблеми людства». 4. Моральний вибір і моральна відповідальність у науці. 5. Академічна доброчесність: данина моді чи життєва необхідність?</p>	<p>Лекція, групова робота, семінарське заняття, самостійна робота</p>	<p>1-10</p>	<p>Групове обговорення, індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертації, тестування, опрацювання рекомендованої літератури. 6 год. (4 год. лекцій, 2 год. сем.)</p>	<p>5</p>	<p>Листопад 2020 р. (згідно з електронним розкладом)</p>

7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень аспірантів, що регламентовані в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, бал за складання іспиту (підсумковий контроль) становить максимум 50 балів.				
Вимоги до тестування	Під час 5 аудиторних занять передбачене контрольне тестування (максимум 30 балів)				
Семінарські заняття	Оцінюється робота на 5 семінарських заняттях упродовж семестру за 5-бальною шкалою. Максимальна кількість балів – 30.				
Лекційні заняття	За кожне відвідане лекційне заняття студент отримує один бал. У підсумку максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 10 балів.				
Умови допуску до підсумкового контролю	При виставленні допуску до іспиту (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення аспірантів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (30 балів), при виконанні індивідуальних завдань (індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертаційного дослідження – 10 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (10 балів).				
8. Політика курсу					
<p>Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється аспіранту за курс, становить 100 балів, яка є сумою балів за виконання практичних завдань, відвідування лекцій, підсумкову контрольну роботу, самостійну роботу (модуль 1) та бали, отримані під час іспиту (модуль 2). Допуск до іспиту передбачає отримання рейтингової підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність аспіранта на заняттях (у тому числі на лекційних), активність аспіранта під час семінарських занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання письмових завдань; списування та плагіат.</p> <p>Аспірант, який не набрав 25 балів, до іспиту за відомістю №1 не допускається. У такому випадку аспірант користується повторним правом отримати допуск на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне екзаменаційне тестування.</p>					
9. Рекомендована література					
<ol style="list-style-type: none"> 1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення середмолодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с. 2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. осв. політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. – К. : Таксон, 2016. 234 с. 3. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2012. 291 с. 4. Степин В.С. Философия науки. Общие проблемы: ученик для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук. М : Гардарики, 2006. 384 с. 					

5. Філософія та методологія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
6. Філософія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко Л.І., Чуйко В.Л. та ін. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.
7. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2017. 588 с.
8. Філософія науки: навчальний посібник: [Електронне видання] / Кузь О.М., Чешко В.Ф. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
9. Хостантинов В.О. Філософія науки: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с.
10. Doichyk M. Protestant view on Human Dignity from the perspective of Max Weber's methodological individualism: social potential. Релігія та Соціум: міжнародний часопис. 2018. № 1-2 (29-30). С. 71–77.

10. Програмові вимоги

«Культурою розуму є філософія»

(Цицерон)

«Май мужність користуватись власним розумом»

(І. Кант)

Для іспиту аспірант повинен знати зміст програмових розділів і тем навчального курсу, відповідно до яких пропонується основний перелік питань:

- Філософія як теоретична основа світогляду.
- Співвідношення філософії та науки. Особливості наукового пізнання в порівнянні з міфологічним, релігійним, філософським, мистецьким, повсякденним.
- Основні функції науки.
- Періодизація становлення наукових знань.
- Загальна характеристика східної «протонауки».
- Формування наукових знань у період Античності. Досократівський етап в старогрецькій філософії. Класична доба античної філософії (софісти, Сократ, Платон, Арістотель). Елліністична і римська філософія (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм).
- Особливості розвитку наукової думки в Європі за доби Середньовіччя.
- Відродження та Реформація як ідеологічна передумова розвитку науки Модерну.
- Становлення класичної науки Нового часу (Модерну). Евристичний потенціал філософії Ф. Бекона, Р. Декарта, Дж. Локка, Т. Гоббса, Б. Спінози та ін.). Філософські ідеї мислителів-просвітників (Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Й. Гердер та ін.). Класична німецька філософія: джерела та суттєві риси. Філософські системи І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, Л. Фюрбаха.
- Виникнення та особливості розвитку філософії науки в другій половині XIX-XX ст. Некласична парадигма мислення. Оновлення класичних традицій: неокантіанство, неогегельянство. Марксизм як філософська течія. Виникнення неокласичних течій. Принцип ірраціоналізму. Філософія життя. Психоаналітична філософія. Прагматизм. Позитивізм і його стадії. Феноменологія. Герменевтика. Філософська антропологія. Екзистенціалізм. Еволюція релігійної філософії XX ст. (неотомізм, персоналізм, тейярдизм).
- Специфіка постнеокласичної науки. Сучасна філософія: суттєві риси, провідні тенденції, основні течії. Структуралізм. Постмодернізм.
- Поняття «пізнання» та його види.
- Чуттєве і раціональне у пізнанні.
- Поняття «знання». Види знання.
- Проблема істини у пізнанні.
- Структура наукового пізнання.
- Основні форми теоретичного рівня наукового пізнання.

- Методи і прийоми наукового дослідження.
- Емпіричний рівень дослідження, його методи.
- Методи теоретичного дослідження, можливості їх використання.
- Особливості наукового дослідження як творчого процесу. Евристика.
- Суб`єктивний чинник та особливості його врахування в науковому дослідженні.
- Наука як рушійна сила суспільного прогресу.
- Етика науки.
- Поняття «прогрес» та «науково-технічний прогрес».
- Сутність поняття «наукова революція».
- НТР та її соціальні наслідки.
- Поняття «глобальні проблеми людства».
- Проблеми соціального прогнозування.
- Наукове осмислення проблем трансформації та розвитку українського суспільства.
- Моральний вибір і моральна відповідальність у науці.
- Академічна доброчесність: данина моді чи життєва необхідність?
- Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: мета, принципи, механізми дії.
- Філософський аналіз змісту текстів першоджерел.

Викладач

М.В. Дойчик